

RASEBORG
RAASEPORI

Godkänd i miljö- och byggnadsnämnden 11.5.2022
Godkänd i tekniska nämnden 11.10.2022

I kraft 11.10.2022

RASEBORGS STADS STRATEGI FÖR BEKÄMPNING AV FRÄMMANDE ARTER

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	INLEDNING.....	1
2.	DEFINITION PÅ FRÄMMANDE ARTER OCH RISKER ORSAKADE AV DESSA.....	1
3.	LAGSTIFTNING OCH TILLSYN	3
3.1	EU: s förordning om främmande arter	3
3.2	Nationell lagstiftning	3
3.4	Karantänskadegörare.....	5
4.	MÅLSÄTTNINGAR MED STRATEGIN	5
5.	ANSVARSFÖRDELNING INOM STADEN.....	5
6.	RAPPORTERINGSKANALER OCH UPPFÖLJNING	6
7.	SAMARBETE MED UTOMSTÅENDE	7
8.	ALLMÄNNA ARBETSANVISNINGAR.....	7
8.1	Anvisningar för flytt av jordmassor	7
8.2	Slätter	8
8.3	Trädgårdsavfall	8
9.	FRÄMMANDE ARTER SOM PRIORITERAS I RASEBORG.....	9
9.1	Prioriterade områden	9
9.2	Prioriterade arter och allmänna arts specifika arbetsanvisningar	9
10.	SAMMANFATTNING	16

1. INLEDNING

Främmande arter kan orsaka skador och utgöra betydande risker för naturen, näringslivet och människors välbefinnande. Denna strategi för bekämpning av främmande arter inom Raseborg är ämnad som stöd för en systematisk och långsiktig bekämpning av skadliga främmande arter, i första hand på fastigheter som ägs eller innehas av Raseborgs stad. Strategin omfattar i korthet bl.a. nödvändigheten av att bekämpa främmande arter, lagstadgade skyldigheter, allmänna målsättningar, samt en beskrivning av arter och områden som bör prioriteras. Strategin syftar till att öka kunskapen om främmande arter och fungera som stöd för bekämpning av främmande arter. I första hand är strategin ämnad för stadens egna verksamheter och fastigheter, men strategin kan även användas av kommuninvånarna. Raseborgs strategi för bekämpning av främmande arter träder i kraft 2022 och omfattar en femårsperiod (2022-2026). Under perioden kommer bekämpningen av främmande arter att utvecklas, liksom samarbete med föreningar och andra utomstående aktörer. Natur- och artläget förändras hela tiden och strategin kan därför behöva uppdateras. En uppdatering bör göras senast när femårsperioden löpt ut 2026.

Denna strategi baserar sig på gällande lagstiftning, den nationella strategin för främmande arter, samt allmänna anvisningar från vieraalajit.fi. Strategin har utarbetats av Raseborgs miljöbyrå i samråd med stadens skogsenhet och parkavdelning.

2. DEFINITION PÅ FRÄMMANDE ARTER OCH RISKER ORSAKADE AV DESSA

Med främmande arter avses växter, djur eller andra organismer som människan oavsiktligt eller avsiktligt spridit till nya områden. Alla främmande arter är inte skadliga, medan en del arter spridit sig effektivt och orsakar skador på naturen, människors hälsa, kulturlandskapet, rekreativsmöjligheterna och näringslivet.

Den biologiska mångfalden och ekosystemtjänsterna är grunden för vår välfärd. Bekämpning av skadliga främmande arter skyddar ekosystemens funktion och de ekosystemtjänster de tillhandahåller. Spridningen av främmande arter ökar i takt med att människor och varor rör sig globalt i allt större utsträckning. Etablerade främmande arter sprider sig lokalt via frön, sporer, rotdelar, kompost eller trädgårdsavfall och genom avsiktlig sådd eller plantering. Växter sprids naturligt av vind och med hjälp av rinnande vatten. Därtill bidrar insekter, däggdjur eller fåglar till spridningen. Andra arter sprider sig oavsiktligt t.ex. med plantmaterial, flytt av jordmassor eller via trädgårdsavfall.

Främmande arter som spridit sig effektivt i sin nya livsmiljö och som konstaterats vara speciellt skadliga för den biologiska mångfalden och därtill relaterade ekosystemtjänster definieras som **invasiva främmande arter**. Bekämpningen av invasiva främmande arter styrs av såväl nationell som EU lagstiftning (se avsnittet om lagstiftning och tillsyn). De invasiva främmande arterna är den främsta målgruppen för Raseborgs strategi för bekämpning av främmande arter.

Som en ytterligare grupp bör nämnas s.k. *karantänskadegörare* som regleras i växtskyddslagstiftningen. Karantänskadegörarna är växtsjukdomar och skadedjur, som man försöker hindra från att spridas till Finland. Ifall karantänskadegörare påträffas i växtproduktionen, naturen eller på växter till salu, fattar myndigheterna beslut om utrotningsåtgärder för dessa. Karantänskadegörare rapporteras alltid till Livsmedelsverket. Anmälningsskyldigheten gäller alla medborgare.

Internationellt uppskattas de främmande arterna vara det andra största hotet mot den biologiska mångfalden. De främmande arterna har även negativa samhällsliga effekter, inte minst ekonomiska. Exakta uppgifter över de ekonomiska kostnaderna finns inte att tillgå, men t.ex. år 2001 uppskattades skadorna orsakade av främmande arter globalt uppgå emot 1400 miljarder dollar, vilket motsvarar 2-3 % av den globala bruttonationalprodukten. Ekonomiska skador uppstår genom försämrad kvalitet på råvaror och produkter eller direkta produktionsförluster, såsom en mindre skörd. Sådana skador kan uppstå t.ex. genom att konkurrerande arter eller nya skadegörare introducerats. Därtill uppstår direkta kostnader orsakade av bekämpningen av främmande arter.

Spridningen av främmande arter har väckt allt större uppmärksamhet världen runt under det senaste årtiondet. Den 15 mars 2012 antog regeringen, som en regeringsresolution, den nationella strategin för främmande arter. Med strategin vill man förhindra skador och risker som invasiva arter orsakar finländsk natur, samtidigt som man främjar ett hållbart utnyttjande av naturresurser, handel och industri, socioekonomiskt välbefinnande och människors välbefinnande. Efter detta har flertalet kommuner utarbetat egna strategier som anpassats till de lokala bekämpningsbehoven.

År 2011 identifierades det enligt expertbedömningen 157 främmande arter i Finland som orsakar klara direkta eller indirekta negativa effekter av olika slag. De flesta av dessa, 108 arter, utgör ett hot mot jord- och skogsbruket. Bland de övriga förekommer fem i Finlands territorialvatten i Östersjön, fem i insjöar, sex arter är marklevande ryggradsdjur, 24 är växter och nio arter förekommer inomhus. Vidare har man identifierat ca 123 arter som inte hör till de ursprungliga arterna i vårt land och som man måste hålla under uppsikt eller som utgör ett lokalt hot.

Förutom främmande arter förekommer även invaderande arter, d.v.s. arter som på egen hand sprider sig till nya förekomstområden, till exempel till följd av att klimatet blir varmare. Exempel på invaderande arter är storskarv och vitkindad gås. Bestämmelserna om främmande arter gäller inte invaderande arter och omfattas därmed inte av denna strategi.

3. LAGSTIFTNING OCH TILLSYN

Finland har åtagit sig nationellt, på EU-nivå och internationellt att bekämpa invasiva främmande arter och de skadliga effekter de orsakar. På EU nivå regleras bekämpningen av invasiva främmande arter av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. På nationell nivå regleras bekämpningen av lagen om hantering av risker orsakade av främmande arter (1709/2015), lagen om ändring av lagen om hantering av risker orsakade av främmande arter (682/2019) samt statsrådets förordning om hantering av risker orsakade av invasiva främmande arter (704/2019).

Bekämpningen av invasiva främmande arter övervakas i första hand av NTM-centralerna. Tullen övervakar import och Södra Finlands regionförvaltningsverk fungerar som tillståndsmyndighet.

Kommunerna har inga direkta myndighetsskyldigheter och övervakar inte direkt bekämpningen av invasiva främmande arter. Som markägare är kommunen däremot skyldig att bekämpa invasiva främmande arter på egna fastigheter. Kommunen kan även anses ha en central roll i att koordinera bekämpning av främmande arter på lokalnivå samt informera lokalbefolkningen även om detta inte är en direkt lagstadgad uppgift. En aktiv kommun är nödvändig för en framgångsrik bekämpning av invasiva främmande arter på lokal nivå.

3.1 EU:s förordning om främmande arter

I EU-förordningen (1143/2014) finns bestämmelser om åtgärder som medlemsländerna vidtar för att stoppa introduktion och spridning av invasiva främmande arter i EU. Den tillhörande s.k. unionsförteckningen listar arter som identifierats som invasiva på EU-nivå, vilket innebär att det är förbjudet att importera, föda upp, sälja, besitta eller släppa ut sådana arter i naturen. Arter som ingår i unionsförteckningen och som etablerat sig i Finland är: jättebalsamin, tre arter av jättelokor (jätteflokör), gul skunkkalla, bisam, mårddhund, signalkräfta och kinesisk ullhandskrabba.

3.2 Nationell lagstiftning

Förutom invasiva främmande arter listade i unionsförteckningen finns invasiva främmande arter av nationell betydelse (1709/2015, 11 §). Dessa arter listas i bilaga A och B i statsrådets förordning om hantering av risker orsakade av invasiva främmande arter (704/2019). Arterna i den nationella förteckningen får inte släppas ut i miljön, avsiktligt importeras från ett land utanför Europeiska unionen eller från en medlemsstat i Europeiska unionen, innehas, födas upp eller odlas, transporteras, släppas ut på marknaden, förmedlas eller säljas eller på annat sätt överlåtas.

Allmän försiktighet bör även vidtas för andra främmande arter än de som ingår i unionsförteckningen eller den nationella förteckningen. Enligt 3 § i lagen om

hantering av risker orsakade av främmande arter (1709/2015) får en främmande art inte hållas, födas upp eller odlas, planteras, sås eller på annat motsvarande sätt behandlas så att den kan komma ut i miljön.

I 4 § i lagen om hantering av risker orsakade av främmande arter (1709/2015) styrs fastighetsägarens eller innehavarens skyldighet att bekämpa invasiva främmande arter:

Om en invasiv främmande art som ingår i unionsförteckningen eller en invasiv främmande art av nationell betydelse förekommer på en fastighet, ska fastighetens ägare eller innehavare se till att skäligen åtgärder vidtas för att utrota eller innesluta arten, om förekomst av den invasiva främmande arten eller spridning av den kan orsaka betydande skada för den biologiska mångfalden eller medföra fara för hälsa eller säkerhet.

Det som föreskrivs i 1 mom. gäller inte fåglar eller däggdjur.

Vid bedömningen av om de åtgärder som avses i 1 mom. är skäligen ska hänsyn tas till vilka sedvanliga metoder som kan användas för utrotning eller inneslutning av den invasiva främmande arten, vilka kostnaderna för åtgärderna är och den nytta som kan fås med åtgärderna i förhållande till kostnaderna.

Fastighetsägarens eller innehavarens skyldigheter gäller därmed inte bisam eller mårdhund i unionsförteckningen. Den ovan nämnda 4 § tillämpas enligt 2 § i statsrådets förordning om hantering av risker orsakade av invasiva främmande arter (704/2019) inte heller på de arter som avses i punkterna 3–5 i förordningens bilaga A (den nationella förteckningen). De arter som fastighetsägaren eller innehavaren i praktiken är skyldig att bekämpa listas i nedanstående faktaruta.

Arter som fastighetsägaren är skyldig att bekämpa

Om en invasiv främmande art förekommer på en fastighet, ska fastighetens ägare eller innehavare se till att skäligen åtgärder vidtas för att utrota eller innesluta arten. P.g.a. vissa undantag i lagstiftningen gäller kraven i praktiken bara följande arter:

På basen av EU-lagstiftning

- jättebalsamin
- tre arter av jättelokor (jättelokor)
- gul skunkkalla
- bisam
- mårdhund
- signalkräfta
- kinesisk ullhandskrabba

På basen av nationell lagstiftning

- sandlupin
- hampstånds
- hybridslide
- parkslide
- jätteslide
- vattenpest
- blomsterlupin
- vresros
- apelsinbalsamin

Alla andra främmande arter ska odlas eller hållas så att de inte kommer ut i miljön.

3.4 Karantänskadegörare

Bekämpningen av växtskadegörare som räknas till de s.k. karantänskadegörarna regleras i EU förordningen om karantänskadegörarna, kvalitetsskadegörarna, anspråk som ställs för produktion och import av växter (EU) 2019/2072 (bilaga II). Karantänskadegörare rapporteras alltid till Livsmedelsverket, som fattar beslut om vidare åtgärder. Anmälningsskyldigheten gäller alla medborgare.

4. MÅLSÄTTNINGAR MED STRATEGIN

- Utföra systematisk och långsiktig bekämpning av invasiva främmande arter på fastigheter som ägs eller innehas av Raseborgs stad
- Samla in observationsdata om främmande arter (främst invasiva främmande arter) som förekommer på fastigheter som ägs eller innehas av Raseborgs stad
- Göra årlig uppföljning av bekämpning som gjorts samt kommande bekämpningsbehov (göra upp årliga arbetsplaner)
- Öka medvetenheten om främmande arter inom stadens verksamheter
- Etablera samarbete med utomstående aktörer för att bekämpa främmande arter inom Raseborg
- Fungera som stöd för beslutsfattande gällande budgetmedel för lagstadgad bekämpning av främmande arter

För att nå målen och framför allt en effektivare bekämpning av invasiva främmande arter bör enheter som utför bekämpningen få budgetmedel för ändamålet. För praktiska bekämpningsarbeten är det förutom direkta ekonomiska medel också viktigt att utreda möjligheter till att använda sommararbetare eller t.ex. personer som anställs med lönesubvention. Mindre projekt kan möjligen ordnas i talkoanda, men för större bekämpningsprojekt kan det vara nödvändigt att upphandla en utomstående aktör för bekämpningen (se avsnitt 7).

5. ANSVARFÖRDELNING INOM STADEN

Miljöbyrån

Även om miljöbyrån inte har direkta lagstadgade tillsynsuppgifter då det gäller bekämpningen av främmande arter, så hör det till den kommunala miljöförvaltningsmyndighetens uppgifter att främja naturvården och landskapsvården inom sina områden. Som sakkunnigorganisation ansvarar miljöbyrån för uppföljning av lagstiftning och uppdateringen av strategin i samråd med representanter från samhällstekniska avdelningen. Miljöbyrån följer med ändringar i miljöns tillstånd, ändringar i artsammansättningen och spridningen av etablerade och nya främmande arter. Miljöbyrån fungerar som sakkunnig vid prioriteringen av arter som bör bekämpas, samt vid prioriteringen av värdefulla naturmiljöer där

bekämpning bör göras. Miljöbyrån strävar till att sprida information om bekämpning av främmande arter inom kommunen. Miljöbyrån samarbetar även med intressentorganisationer och deltar i projekt om resurserna tillåter.

Samhällstekniska avdelningen och utrymmesförvaltningen

Stadens fastigheter förvaltas av samhällstekniska avdelningen och utrymmesförvaltningen. En del främmande arter förekommer på gårdsplaner som förvaltas av utrymmesförvaltningen, men de största och mest problematiska förekomsterna hittas i områden som förvaltas av samhällstekniska avdelningen, bl.a. i stadens parkskogar. Avdelningarna sköter det praktiska bekämpningsarbetet av främmande arter, i samband med rutinmässigt skötselarbete av fastigheten, som separata projekt eller med hjälp av utomstående aktörer.

Övriga enheter

Stadens övriga enheter bör även involveras i bekämpningen av främmande arter. Framför allt bör man öka kunskapen om främmande arter. Ökad kunskap främjar rapporteringen av förekomster av främmande arter. Mindre bekämpningsprojekt i talkoanda bör stödas. Det rekommenderas även att bekämpningen av främmande arter behandlas i samband med undervisningen i stadens skolor.

Vidare bör det vara tillåtet för allmänheten att plocka bort främmande arter på stadens mark. Denna information bör spridas till allmänheten via informationskampanjer. I samband med informeringen ges noggrannare anvisningar för att säkerställa att endast främmande arter bekämpas och inte snarlika inhemska arter. Maskinell bekämpning eller bekämpning med fällor bör dock alltid göras i samråd med staden.

6. RAPPORTERINGSKANALER OCH UPPFÖLJNING

Förverkligandet av strategin följs upp årligen genom samarbetsmöten mellan stadens tjänstemän på miljöbyrån och samhällstekniska avdelningen. Möten hålls minst två gånger årligen (vår och höst). Målet med mötena är att följa upp gjorda åtgärder samt att utarbeta en arbetsplan för kommande år. På basen av utförd bekämpning och insamlad information bör man även sträva till att utvärdera situationen bland de främmande arter som prioriteras i denna strategi. Mötena bör resultera i en skriftlig sammanställning av gjorda åtgärder och kommande åtgärder. Uppföljningen rapporteras för kännedom till miljö- och byggnadsnämnden samt tekniska nämnden.

Parkenheten för register över kända förekomster på stadens fastigheter. Parkenheten tar även emot observationer av förekomster på stadens mark. Allmänheten kan rapportera främmande arter som förekommer på stadens mark direkt till staden. En fungerande rapporteringskanal bör utarbetas. Förekomster på annan mark bokförs inte av staden. Rapporteringen av sådana förekomster bör styras till vieraslajit.fi.

7. SAMARBETE MED UTMOMSTÅENDE

Staden strävar till att öka samarbete med utomstående aktörer, intressentorganisationer (naturvårdsföreningar, trädgårdsföreningar, eller byaföreningar) och allmänheten för att bekämpa främmande arter. Målet med samarbetet är i första hand att sprida information, vilket kan göras t.ex. genom mindre informationskampanjer eller lokala informationstavlor, speciellt på problemområden. Det är särskilt viktigt att ta hänsyn och hålla kontakten till byföreningarna och andra grupper som organiserar talkoarbeten. Informationsutbyten främjar bekämpningen av främmande arter inom kommunen. Arbetet kunde stödjas till exempel genom att bidra med arbetsutrustning.

Staden strävar även till att söka extern finansiering för bekämpningsprojekt på stadens mark. Detta kan göras i form av egna projekt eller i samarbete med intressentorganisationer. Projektfinansiering söks enbart för bekämpning på stadens mark.

Samarbete kan även göras i form av mindre, konkreta projekt. Sådana kan vara t.ex. uppsamlingskärl dit allmänheten kan lägga insamlade främmande arter. Exempel på sådana uppsamlingskärl är t.ex. snigelroskisar som staden redan prövat.

8. ALLMÄNNA ARBETSANVISNINGAR

För att minimera spridningen av främmande arter är det viktigt att iaktta allmän försiktighet då man arbetar ute i terrängen, speciellt i områden där det finns kända förekomster av invasiva främmande arter. Detta gäller speciellt då man flyttar jordmassor, utför slätter eller hanterar trädgårdsavfall. I följande underkapitel sammanställs allmänna arbetsanvisningar som bör tillämpas alltid då det är möjligt. Målet är att anvisningarna implementeras i stadens egna verksamheter. Därtill bör strävan vara att personer som utför köpta tjänster känner till anvisningarna.

8.1 Anvisningar för flytt av jordmassor

Flytt av jordmassor på eller från byggplatser möjliggör spridning av frön och rotdelar av främmande arter, eller t.ex. ägg av spanska skogssnigeln. Även maskiner kan sprida främmande arter då de förflyttar sig från en plats till en annan. För att minska spridningen av främmande arter rekommenderas en granskning av förekomsten av främmande arter vid varje ny byggplats före markbyggnadsarbetet inleds. Grundläggande kännedom om främmande arter gör en identifiering av främmande arter möjlig, utan att behöva anlita utomstående sakkunnig. En liten arbetsinsats kan hindra spridningen av främmande arter, vilket på sikt kan spara betydande summor pengar.

Flytt av jordmassor från ett område där det förekommer främmande arter bör alltid undvikas då det med måttliga medel är möjligt. Vidare bör man notera att frön kan behålla sin grobarhet under många år. Även om arten inte längre aktivt växer i området kan det finnas grobara frön kvar i marken. Sådana jordmassor bör i första hand grävas ner på minst en meters djup på byggarbetsplatsen, under rena massor. Säkrast är att placera markmassorna mitt i området som ska byggas, till exempel under en gräsmatta som regelbundet klipps. Jordmassorna bör inte läggas i kantområden eller användas som matjord i grönanläggning eller ytjord i t.ex. bullervallar.

Om enda alternativet är att föra bort jordmassor med främmande arter är rekommendationen att man gräver bort jorden minst till en halv meters djup och fyra meter kring förekomsten. Parksliden (och dess nära släktingar) är speciellt problematiska eftersom rotsystemet sträcker sig djupt ner i marken. Arten kan dessutom föröka sig från de minsta rotbitarna. Därför rekommenderas att man schaktar minst en meter djupt vid sådana förekomster och att jordmassorna deponeras minst en meter under rena jordmassor. I Sverige rekommenderar Naturvårdsverket att man inte skall röra arten om man absolut inte måste (se även avsnitt 9.2 nedan).

I mån av möjlighet bör man sträva till att rengöra maskiner som arbetat med flytt av jordmassor som innehåller främmande arter. Detta eftersom t.ex. frön kan spridas via jord som sitter kvar på t.ex. däck.

8.2 Slätter

Gräsklippare eller slättermaskiner som används vid slätter av vägkanter eller andra områden med främmande arter kan effektivt sprida frön om de inte rengörs innan de går vidare till nästa område. Slätter av områden med främmande arter bör schemaläggas så att de slås före fröna mognar. Detta minskar betydligt spridningen av frön och samtidigt minskar arbetstiden för rengöring av maskiner. Där avsikten uttryckligen är att minska förekomsten av främmande arter bör slätter utföras mer effektivt under hela växtsäsongen.

8.3 Trädgårdsavfall

Enligt avfallslagen (646/2011) får man inte dumpa avfall i naturen, såsom skogsbryn. Detta förbud gäller i praktiken även trädgårdsavfall. Inte ens kompost får tömmas ut i naturen eftersom växtrester, särskilt rotdeklar eller frön fortfarande kan spridas på detta vis. Det är speciellt viktigt att efterfölja förbudet eftersom främmande arter lätt sprider sig via trädgårdsavfall.

Små mängder växtavfall kan sorteras som brännbart blandavfall. Små lass av invasiva främmande arter tas även avgiftsfritt emot på avfallsstationerna. Växtavfall kan även komposteras. Önskvärt är att blomstjälkarna från fröproducerande främmande växter alltid skärs av innan fröna mognar. Blomställningar, frön, bär eller rotdeklar får inte komposteras direkt utan ska först rötas i förslutna plastpåsar och ska inte föras över till välfungerande varmkompost

förrän följande sommar. Icke reproduktiva delar av växter som stjälkar och bladen kan läggas direkt i komposten.

9. FRÄMMANDE ARTER SOM PRIORITERAS I RASEBORG

Som fastighetsägare eller innehavare av en fastighet är Raseborgs stad skyldig att bekämpa samtliga arter som omnämns i kapitel 4 i denna strategi. Då det på kort tid inte är realistiskt att utrota alla invasiva främmande arter är det nödvändigt att prioritera vissa arter och områden inom Raseborg där de invasiva främmande arterna kan anses vara speciellt skadliga för den biologiska mångfalden, människors hälsa eller näringslivet. Utöver lagstadgade skyldigheter är det även möjligt att prioritera andra främmande arter, som anses problematiska inom Raseborg.

9.1 Prioriterade områden

En del invasiva främmande arter är så pass utbredda att alla förekomster inte kan bekämpas. I sådana fall prioriteras följande:

- a) Områden som är viktiga för naturens mångfald. Sådana område är t.ex. naturskyddsområden, där invasiva främmande arter kan försvaga grunderna för fredningsbestämmelserna eller hota området artsammansättning. Utvärdering och prioritering görs i samarbete mellan Raseborgs miljöbyrå, skogsenheten och parkavdelningen.
- b) Områden som är viktiga för rekreation eller invånarnas trivsel. Områden som prioriteras är allmänna parker, lekparker, badstränder. Staden strävar även till att delta i bekämpningen av främmande arter på stadens mark intill bostadsområden, där bekämpning görs på flera fastigheter och koordinerat. Utvärderingen görs främst av Samhällstekniska avdelningen.

9.2 Prioriterade arter och allmänna arts specifika arbetsanvisningar

Noggrannare beskrivningar samt identifieringsråd kan hittas på vieraslajit.fi. Anvisningarna nedan är riktgivande. Med beaktande av bl.a. lokala förhållanden eller arbetarskydd kan även andra metoder tillämpas. Även om växtarna kan bekämpas med kemiska bekämpningsmedel, bör den allmänna principen vara att kemiska bekämpningsmedel undviks. Bekämpningsmedel bör användas enbart då det är speciellt motiverat, t.ex. av arbetarskyddskäl.

Jättebalsamin

Jättebalsaminen (*Impatiens glandulifera*) är en ettårig frodig örtväxt, som på gynnsamma ställen kan bli till och med ett par meter hög. Arten blommar i regel i juli-augusti. Efter blomning bildas frökapslar som när de mognat slungar frön flera meter från moderplantan. Växten har god fröproduktion och fröna behåller sin

grobarhet några år. Närbesläktade arter är de gulblommiga artena apelsinbalsamin (*I. capensis*) och blekbalsamin (*I. parviflora*), som båda också är främmande arter och frodas på liknande växtplatser. Dessa bör dock inte förväxlas med den inhemska naturligt förekommande arten springkorn (*I. noli-tangere*), som också har gula blommor.

Jättebalsaminen bildar omfattande enhetliga bestånd, som konkurrerar ut annan vegetation. Dessutom är växtens stora blommor effektiva att locka pollinerande insekter på bekostnad av andra vilda eller odlade växter. Rotsystemet för den ettåriga jättebalsaminen är litet och binder därmed marken dåligt. Marken vid jättebalsaminbestånd kan vara utsatt för erosion, vilket kan medföra näringstillförsel till vattendrag.

Jättebalsaminen kan bekämpas genom att rensa bort plantor för hand, skära bort blomställningar, eller slåtter före plantorna sätter frön, tidigare under sommaren (maj-juli). Då fröna mognar bör växterna inte ryckas upp med rötterna, eftersom fröna då lätt sprids.

Arten är inte direkt farlig för hälsan och påverkar inte områdets rekreativsmöjligheter. Bekämpningen prioriteras därför till områden där arten spridit sig till eller kan sprida sig till områden med värdefull natur. Uppföljning av bekämpade ytor bör göras minst några år efter bekämpningen. Raseborgs stad bekämpar jättebalsaminen i första hand mekaniskt. Speciell vikt fästs vid gräv- och andra markbyggnadsarbeten på platser där det förekommer jättebalsamin och därifrån borttransport av jordmassor är nödvändigt.

Jättebalsaminen förekommer på många håll i Raseborg och bildar ställvis stora bestånd. På en del områden hotar arten naturskyddsområden, såsom Flyets alkärr i Ekenäs. Bekämpningen i sådana områden bör göras utan dröjsmål eftersom arten i lämplig miljö sprider sig mycket snabbt.

I bekämpningen av arten prioriterar Raseborgs stad följande:

- *Förekomster som hotar värdefulla naturmiljöer (t.ex. naturskyddsområden) prioriteras. Bekämpningsbehovet karteras och påbörjas systematiskt. Förekomsterna kan vara omfattande och det kan vara nödvändigt att genomföra bekämpningen som enskilda projekt i samarbete med utomstående aktörer, t.ex. miljövårdsorganisationer. I mån av möjlighet söks extern finansiering som stöd för bekämpningen. I regel krävs en del egen finansiering för sådana projekt. Staden bör reservera budgetmedel för bekämpningsprojekt.*
- *Jättebalsaminen är utbredd i Raseborg, men den är en av de lättare arterna att bekämpa genom talkoarbete. Allmänheten uppmuntras till att aktivt bekämpa arten genom informationskampanjer. Sådana kan vara t.ex. informationsskyltar i närheten av naturskyddsområden, där bekämpning i förebyggande syfte borde göras.*

Jättelokor

I Finland förekommer tre arter av jättelokor; jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*), tromsöloka (*H. persicum*) och bredloka (*H. sosnowskyi*). För bekämpningen av jättelokor är det inte nödvändigt att åtskilja de tre snarlika arterna från varandra. Däremot bör observeras att det i vår natur även förekommer ursprungliga, högväxta flockblommiga växter som inte bör förväxlas med jättelokor och som inte behöver bekämpas. Liknande arter är björnloka (*Heracleum spondylium*), sibirisk björnloka (*H. sibiricum*), strätta (*Angelica sylvestris*) och kvanne (*A. archangelica*). Jättelokorna blir vanligtvis 2–3 m höga, men kan växa upp till 4–5 m på frodiga växtplatser. Arterna blommar i juni-augusti och deras blomställningar kan bli över en halv meter breda. Blommorna är vita eller svagt rosa. Jättelokorna förökar sig bara från frön som kan behålla sin grobarhet i jorden i årtal.

Jättelokorna bildar lätt omfattande enhetliga bestånd, som konkurrerar ut annan vegetation. Arterna utgör även ett direkt hot mot rekreationsmöjligheterna, bl.a. för att arterna kan vara direkt skadliga för hälsan. Växtsaften reagerar kraftigt med solen och kan bilda allvarliga skador på huden om huden kommer i kontakt med den. Skyddsutrustning är därför nödvändig vid bekämpningen av jättelokor.

En viktig del i kampen är att växterna inte producerar nya frön. Att skära bort blomställningarna före fröna mognar är därför viktigt. Mindre bestånd kan bekämpas genom att täcka vegetation med presenning eller motsvarande. Enstaka plantor kan bekämpas genom att bryta av huvudroten vid 10–20 centimeters djup med en spetsig spade eller genom att gräva upp hela rotsystemet. Arterna kan även bekämpas med bekämpningsmedel, vilket kan vara nödvändigt av arbetsyddskäl vid stora förekomster. Bekämpningsmedel får dock inte användas i närheten av vattendrag eller lekplatser för barn. I de flesta fall måste bekämpningen fortsätta eller följas upp i flera år. Särskild försiktighet bör iakttagas vid förekomster längs vattendrag, eftersom fröna lätt kan spridas med vatten till nya platser. Även i samband med flytt av jordmassor bör man iaktta stor försiktighet.

Arterna har under gångna år bekämpats i Raseborg. Inga exakta uppgifter finns över hur många förekomster som fortfarande finns kvar. Uppskattningen är dock att förekomsterna är relativt få och begränsade. Genom att prioritera bekämpningen av jättelokor torde det därmed vara fullt möjligt att utrota arterna i Raseborg.

I bekämpningen av arterna prioriterar Raseborgs stad följande:

- *Arterna är direkt skadliga för hälsan. Då det ännu kan anses realistiskt att helt utrota arten i Raseborg, bör samtliga förekomster systematiskt utrotas, i första hand genom mekanisk bekämpning.*
- *Kända förekomster som ännu inte åtgärdas bör listas och granskas för att bättre kunna utvärdera bekämpningsbehovet.*

Vresros

Vresrosen (*Rosa rugosa*) är en rosenbuske som bildar täta buskage, 0,5–1,5 m höga. Den bildar rikligt med rotskott. En liten rotdel kan bilda nya bestånd, vilket gör att arten är besvärlig att bekämpa. Vresrosen bör inte förväxlas med nyponrosen (*Rosa vosagiaca*) eller hårig nyponros (*Rosa caesia*), som hör till ursprungsarterna i Raseborg. Vidare finns en mängd andra odlade rosenarter som kan förväxlas med vresrosen. Vresrosens odlingsförbud träder i kraft den 1 juni 2022. Bekämpningskravet gäller inte förädlade sorter av eller hybrider med vresrosen.

Vresros som etablerat sig på en sandstrand sprider sig med hjälp av jordstammarna till ogenomträngliga snår och konkurrerar helt ut det ursprungliga florin. I vissa känsliga miljöer, speciellt på torra och magra marker, utgör arten därmed ett stort hot mot biodiversiteten. De täta snåren kan lokalt även inverka negativt på rekreativsvärderna.

Bekämpning av vresrosen är mycket tidskrävande. För att utrota arten måste hela rotsystemet grävas upp, eftersom små rotdelar ger upphov till nya bestånd. Rötterna lossnar lättare i sandjord, men sitter hårdare i stenig mark. Det effektivaste sättet att bekämpa arten är att gräva bort den. Detta kräver dock noggrann uppföljning under följande år så att eventuella rotdelar som blivit kvar i marken inte växer till nya buskage. Andra bekämpningsmetoder som kan tillämpas är att trötta ut beståndet genom regelbunden beskärning (3 till 4 gånger per år). Detta kräver dock en mångårig bekämpning och slutresultatet är något osäkert. Vresros kan även bekämpas genom att täcka beståndet. Först skärs beståndet ned och sedan täcks det med en tjock presenning. Presenningen får ligga kvar i 2–3 år.

Vresrosen har redan bekämpats i parkmiljöer i Raseborg. Arten är dock utspridd och troligen förekommer ett betydande antal förekomster i privata trädgårdar, vilket försvårar utrotandet av arten.

I bekämpningen av arten prioriterar Raseborgs stad följande:

- *Bekämpningsbehovet bör karteras, så att bekämpningen kan styras till rätt områden. Sådana områden är i första hand förekomster som hotar värdefulla naturmiljöer. Även platser som används för rekreation prioriteras. För bekämpningen av arten i värdefulla naturmiljöer utvecklas samarbete med intressentorganisationer.*
- *Bekämpningen i parker och på andra allmänna områden görs som del av allmän grönområdesskötsel.*

Jätteslide, parkslide och hybridslide

Tre till utseendet liknande arter som bildar höga (4-5 m på gynnsamma platser), buskiga bestånd; jätteslide (*Reynoutria sachalinensis*), parkslide (*Reynoutria japonica*) och hybridslide (*Reynoutria xbohemica*). Rotsystemet är mångårigt, men växtdelarna ovanför marken vissnar till vintern. De är alla tåliga, snabbväxande växter, som lätt bildar täta bestånd.

De resliga växterna konkurrerar lätt ut andra arter. Speciellt i frodiga, värdefulla lundmiljöer kan detta utgöra ett hot mot mångfalden. Arterna sprider sig dessutom mycket effektivt vegetativt. Ett nytt bestånd växer snabbt från en liten rotbit, vilket gör att de lätt sprider sig till nya växtplatser med trädgårdsavfall eller schaktjord. Marken vid etablerade bestånd kan vara utsatt för erosion, vilket kan medföra näringstillförsel till vattendrag. I den bebyggda miljön kan de kraftigt växande rotsystemet orsaka skador på konstruktioner, bl.a. asfalterade vägar.

Arterna anses allmänt mycket svåra att utrota framför allt eftersom rotsystemet sträcker sig djupt ner i marken. Bekämpningsresultaten är ofta resultatlösa. I dagsläget saknas bekämpningsmetoder som man med säkerhet kan rekommendera eller garantera att de kommer fungera i alla situationer. I Sverige har Naturvårdsverket bl.a. rekommendera att man inte ens skall röra arterna om man absolut inte måste. Försök att bekämpa arterna kan göras genom mekanisk bekämpning. Först skärs hela beståndet ner, varefter beståndet täcks med plast eller presenning. Förekomsten bör hållas täckt i flera års tid.

Ett av de viktigaste målen i bekämpningen av de tre slidearterna är att de inte sprids till nya växtplatser. Speciellt flytt av jordmassor utgör här ett betydande hot, då arterna lätt sprider sig till nya platser genom små rotdeklar.

I bekämpningen av arten prioriterar Raseborgs stad följande:

- *I första hand bör en sammanställning av kända förekomster göras och förekomsterna uppmärksammas, så att man i samband med markbyggnad eller flytt av jordmassor säkerställer att arten inte i misstag flyttas till nya områden.*
- *Bekämpningsbehovet bör karteras och utvärderas.*

Mördarsnigel d.v.s. spansk skogssnigel

Mördarsnigeln (*Arion vulgaris*) är en påfallande stor snigelart, som kan bli 7–14 cm lång som vuxen. Till färgen är den varierande, men de individer som påträffats i Finland har varit skiftande orangerödbruna, smutsigt bruna eller svarta. Mördarsnigel bör inte förväxlas med den andra storvuxna arten gråsvart kölsnigel (*Limax cinereoniger*), som är nästan svart eller randig i svart och vitt. Gråsvart kölsnigel hör till våra ursprungsarter. Unga individer kan därtill påminna om en av Finlands vanligaste snigelarter, brun skogssnigel (*Arion fuscus*). Gråsvart kölsnigel eller brun skogssnigel förekommer sällan i större mängder och det finns ingen anledning att bekämpa dessa. Mördarsnigel däremot förekommer ofta i större mängd.

Mördarsnigeln är en allätande massart som har anpassat sig till klimatet i Finland. En snigel kan förflytta sig upp till 50 meter under en natt och den äter vanligtvis sin egen vikt i mat (10 g) under ett dygn. Mördarsnigeln tar gärna för sig av den mångsidiga födan i trädgårdar och kan orsaka stora skador på köksland och odlingar. Den äter blad, blommor och lökar av prydnads- och nyttoväxter. Mördarsnigeln äter också kadaver, bl.a. döda artfränder, varför de även kallas mördarsniglar.

I de flesta fall kan man bekämpa artens utbredning med rätt så små åtgärder, genom att handplocka sniglarna, även om själva bekämpningen är tidskrävande. Bekämpningen görs genom att systematiskt och regelbundet handplocka sniglarna. Handskar bör användas för att undvika smitta av skadliga bakterier (*Listeria* spp., *E. coli*). Mest effektivt är det att bekämpa mördarsnigel på våren innan de individer som övervintrat hinner lägga ägg. Bekämpningen kan även göras med hjälp av järnfosfatpreparat. En del preparat säljes även åt konsumenter. Onödigt lidande bör undvikas när man avlivar de insamlade sniglarna. En lämplig metod är att krossa snigeln med ett hårt slag. De dödade sniglarna kan läggas sakenligt förpackade i kärl för blandavfall.

I områden där mördarsniglar förekommer är det viktigt att notera att arten (genom ägg) kan sprida sig till nya områden i samband med flytt av jordmassor. Jord som tas från sådana platser bör täckas med ett minst 50 cm tjockt jordlager för att förhindra spridningen.

Mördarsnigeln förekommer speciellt i tätorter runtom Raseborg. Arten hotar speciellt allmänhetens trädgårdar, men också kommersiella odlingar, varför det kan anses viktigt att staden även deltar i bekämpningen. Mördarsnigeln är också den främmande art som mest bekymrar allmänheten. Staden har deltagit i bekämpningen bl.a. genom att ställa ut "snigelroskisar" dit allmänheten kan tömma bortplockade sniglar.

I bekämpningen av arten prioriterar Raseborgs stad följande:

- *Staden ställer även i fortsättningen ut snigelroskisar till allmänhetens förfogande. Budgetmedel bör reserveras för anskaffning och tömning av snigelroskisar.*

Mårdhund

Mårdhunden är ett däggdjur som ursprungligen kommer från Asien. Mårdhunden är en allätare vars föda består av smågnagare, grodor, fågelägg, diverse växtdelar, as och avfall. I Europa är rabiesvirus och parasitsjukdomarna echinokockos, skabb och trikinos de största hälsoriskerna i anslutning till mårdhund. Mårdhunden är en potentiell bärare och spridare av samtliga. Det största hotet är dock mot naturens mångfald och speciellt fågelpopulationerna. Mårdhunden utgör allmänt ett betydande hot mot markhäckande fåglar vid våtmarker och i lantbruksmiljöer. Den kan simma från ö till ö efter byte och därigenom skapa ett betydande predationstryck i skärgården.

Det är särskilt viktigt att begränsa spridningen av mårdhund i områden där den utgör en risk för mångfalden, dvs. vid våtmarker och fågelsjöar samt i skärgården. I sådana miljöer kan det finnas ett behov av långvarig och intensiv förvaltning av

mårdhundstammen, som i första hand sker genom fällfångst. För att fångsten ska ge synliga resultat i den lokala mårdhundstätheten bör fångsten genomföras intensivt och upprepas årligen. Vid fångst av mårdhund ska bestämmelserna i jaktlagen och -förordningen som gäller ofredade djur tillämpas. Djuret får inte utsättas för onödigt lidande i samband med bekämpningen.

Mårdhunden är vitt utbredd i Raseborg och kan potentiellt hota alla markhäckande fågelpopulationer. Mårdhundar rör sig även bland bosättningen, vilket ogillas av många invånare på basen av den respons staden fått.

I bekämpningen av arten prioriterar Raseborgs stad följande:

- *Staden strävar efter att skaffa ständigt tillstånd för att bekämpa mårdhund på naturskyddsområden som är av speciell betydelse för markhäckande fåglar.*
- *Staden skaffar fällor för mårdhundsfångst. Själva fångsten görs i samarbete med lokala jaktvårdsföreningar. Budgetmedel bör reserveras för anskaffning av fällor.*

10. SAMMANFATTNING

- Främmande arter är arter som med människans hjälp spridits till nya områden. Främmande arter som är speciellt skadliga för naturen och människor kallas för invasiva främmande arter. Enligt gällande lagstiftning är fastighetsägaren dirket skyldig att bekämpa de invasiva främmande arter som anges i lagstiftningen.
- Raseborgs stads strategi för bekämpning av främmande arter strävar till en långsiktig och systematisk bekämpning av invasiva främmande arter. Detta görs genom ökat och kontinuerligt samarbete inom staden och med utomstående aktörer. Strategin stärker även till att stöda politiskt beslutsfattande gällande budgetmedel för bekämpningen.
- Spridningen av främmande arter kan minskas genom informering och allmänna arbetsinsatser. Eftersom det inte är realistiskt att på kort sikt utrota alla förekomster, är det även nödvändigt att prioritera viss arter och områden. I Raseborg prioriteras följande:
 - Jättebalsamin - områden med värdefull natur prioriteras. Bekämpningsbehovet karteras och bekämpning genomförs i mån av möjlighet som enskilda projekt med hjälp av extern finansiering.
 - Jättelokor - arterna är skadliga för hälsan och alla förekomster bekämpas systematiskt.
 - Vresros - odlingsförbud träder i kraft 2022. Rekreativsområden och områden med värdefull natur prioriteras.
 - Slide (3 arter) - bekämpningsbehovet bör karteras och utvärderas.
 - Mördarsnigel - snigeln är den främmande art som mest bekymrar allmänheten. Staden ställer ut snigelroskisar till allmänhetens förfogande.
 - Mårdhund - staden strävar till långsiktig fällfångst på naturskyddsområden för att minska predationstrycket på fågellivet.